

חבל נחלתו

בשיעורים (הרשב"א וסיעתו והאחרונים באותה שיטה כפי שפסקו החפץ חיים והארץ צבי וחלקת יעקב) נראה שמותר להוסיף בתוך רכב הנוסע למטרות פיקוד מזורן עבור אלו שמלויים ומסייעים למי שנעשה פיקוח הנפש עבורו.

לרכב, כדי להחשיבו לריבוי בשיעורים הרי לגבי כל כלי איסור בפני עצמו, כיון ששבת במקום מסויים וא"כ מדוע אם יעבירוהו ע"י כלי גדול יחשב כריבוי בשיעורים. ושאלה זו מסופקת לי עדיין.

מסקנה

בהתבססות על המתירים ריבוי

סימן ט

אמירה לקטן לעשות איסור

מאיסור דרבנן. ובאיסור תורה אם אביו מתרשל בכך מוטל על בית דין למחות ביד אביו. וכן כתב הטור (או"ח סי' שמג). ומבין הב"י בשיטת הרמב"ם שיש איסור על בית דין לספות לו בידים מאכל אסור או לטמאות קטן כהן בידים, וכן אם הקטן עושה לדעת גדול צריך להפרישו. ולשיטתם משמע שאין הבדל אם הגיע לחינוך או לאו, בית דין פטורים מלהפרישו אפילו הגיע לגיל חינוך, לעומת זאת אביו מצווה להפרישו דוקא בהגיע לגיל חינוך, אבל אם לא הגיע לגיל חינוך נראה שאביו פטור מלהפרישו אף באיסורי תורה שכן מה תועיל הפרשתו, הלא יחזור לסורו.

לעומתם, תוס' (שבת קכא ע"א ד"ה שמע מינה) והרשב"א (יבמות קיד ע"א ד"ה ר' יוחנן) כתבו שאין חילוק בין אביו לאחרים, אלא החילוק הוא בין קטן שהגיע לחינוך לקטן שלא הגיע לחינוך. קטן שהגיע לחינוך הן אביו הן אחרים חייבים להפרישו מאיסור תורה, לעומת זאת קטן שלא הגיע לחינוך אף אביו אינו מצווה להפרישו. ובדרכי משה (הארוך) כתב: "וכתבו

שאלה

כלי חשמלי כגון פלטה חשמלית, מזגן או מאוור הפסיק לעבוד בשבת, האם מותר להגיד לקטן להרים מפסקים בלוח חשמל או במכשיר ואף להנחותו לכך?

תשובה

א. מסופר במסכת יבמות (ק"ג ע"ב): "רב יצחק בר ביטנא אירכסו ליה מפתח דבי מדרשא ברשות הרבים בשבתא, אתא לקמיה דרבי פדת, אמר ליה: זיל דבר טלי וטליא וליטיילו התם, דאי משכחי להו מיייתי להו". מיד לאחר מעשה מובאת סוגיא העוסקת בשאלה האם ב"ד מצווים להפריש קטן מעשיית איסור. מסקנות הסוגיא מובאות בב"י.

הב"י מביא (או"ח סי' שמג) מחלוקת ראשונים. שיטת הרמב"ם שיש לחלק בין בית דין לבין אבי הקטן. בית דין אינו מצווה להפריש קטן מאיסורים הן איסורי תורה והן איסורי דרבנן. לעומת זאת אביו מצווה להפרישו מאיסור תורה אבל לא

(שם ושבת קכא. ד"ה שמעת). ומיהו כתב בתשובה (ח"א סי' צב) שלא אמר כן אלא להלכה אבל לא למעשה. והרמב"ם בסוף מאכלות אסורות (פי"ז הכ"ז) כתב דלהאכילו בידי אסור אפילו דברים שאיסורן מדברי סופרים וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד ואפילו בדברים שהן משום שבות". והרמ"א בדרכי משה (הארוך) כתב: "וכתב הר"ן פרק כל כתבי דף קמ"ה דאיסור דרבנן ספינן ליה בידי אסור הוא לצרכו של תינוק וכ"כ בפרק מי שהחשיך (סו, א ד"ה מי שהחשיך). וכתב עוד שם **דאפילו אם הוא לצרכו אי יש לחוש דאי לא שרית ליה אתי הגדול לעבירה דאורייתא** חוץ מבדליקה וכו'".

עולה מדברי הב"י והרמ"א שישנה מחלוקת בין הרמב"ם לר"ן ולרשב"א בהאכלת איסור דרבנן בידי. לפי הרמב"ם אסור לגמרי, ולפי הרשב"א והר"ן לצרכו מותר, ויותר מכך התיר להורות לקטן לעשות איסור דרבנן עבור גדול אם הגדול יגיע ח"ו לאיסור תורה. אמנם מסיום דברי הרמב"ם (הכ"ז): "וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד ואפילו בדברים שהן משום שבות". משמע קצת שאי"צ להפרישו מאיסורי שבות אלא צריך רק שלא להרגילו.

ג. בשו"ע (או"ח סי' שמג ס"א) פסק: "קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו, אבל אביו מצווה לגעור בו להפרישו (מאיסור דאורייתא); ולהאכילו בידי אסור אפילו דברים שאסורים מדברי סופרים; וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד ואפילו בדברים שהם משום שבות. הגה: וי"א דכל זה בקטן דלא הגיע לחינוך, אבל הגיע לחינוך צריכים להפרישו (תוס' פרק כ"ט). וי"א דלא שייך

התוספות פרק כל כתבי דהא דאין ב"ד מצווין להפרישו מיירי בקטן שלא הגיע לחינוך דבהגיע לחינוך כיון שחייב לחנכו כל שכן שצריך להפרישו שלא יעשה איסור עכ"ל. וכתב בית יוסף דמשמע מדבריהם דהם אינן מחלקין בין בית דין לאבי התינוק דאם לא כן לא היה קשה מידי מחינוך שאביו מחנכו ולא בית דין. וכן כתב הרשב"א דאין לחלק (=בין ב"ד לאביו) וכתב דאף בהגיע לחינוך אין בית דין מצווין להפרישו והוא הדין אביו, אלא שחייב לחנכו במצות עשה אבל אין צריך להפרישו מאיסורא, ואף לדברי הרמב"ם מיירי בהגיע לחינוך ואפילו הכי אין בית דין מצווין להפרישו אלא שאביו חייב לחנכו עכ"ל".

מדברי הרמ"א עולה הבדל בין דברי הרשב"א שהביא ד"מ לבין דברי הרשב"א שהביא הב"י. שכן לפי הב"י בהגיע לחינוך חייבים להפרישו מאיסור תורה ולפי הד"מ חייבים רק בחינוך למצוות עשה ולא להפרישו. ולהלכה הובאו שתי הדעות וכפי שיובא להלן.

ושיטת הב"ח בהסבר הרמב"ם שמה שבי"ד אין מצווים להפרישו היינו בלא הגיע לחינוך אבל בהגיע לחינוך מצווים בי"ד להפרישו באיסור דאורייתא ולא באיסור דרבנן. וה"ה אביו בלא הגיע לחינוך צריך לגעור בו כדי לחנכו לקדושה, ובהגיע לחינוך חייב לחנכו וכן להפרישו מאיסור. ושיטת הטור, לדעתו, שאף באיסור דאורייתא פטורים בי"ד מלהפרישו.

ב. הבית יוסף (או"ח סי' שמג) סיים: "ולענין איסורין דרבנן כתב הר"ן בריש יומא (א. ד"ה יום הכפורים) **שכל שהוא לצרכו של תינוק אף על פי שהגיע לחינוך מאכילין אותו איסור דרבנן אפילו בידי, וכן כתב הרשב"א**

חבל נחלתו

חכמים כלל ומותר להאכילו בידיים כל דבר שאין איסורו אלא מדברי סופרים אם צריך לכך **אנ"פ שהגיע לחינוך**, אבל אם אינו צריך לכך אסור להאכילו אפילו אינו בר הבנה (ואביו צריך למחות בו אם הוא בר הבנה) אפילו באיסור דברי סופרים שהרי אסור להניקו חלב אמו אחר כ"ד חדש אנ"פ שאין איסור חלב אשה אלא מדברי סופרים הואיל ואינו צריך לו אחר כ"ד (=חודש) ויש לסמוך על דבריהם להקל בדברי סופרים אם הוא צריך לכך ואין שם נכרי להאכילו על ידו.

"ואף אם אין התינוק צריך לכך אלא שהגדול צריך לכך שיעשה לו תינוק איזה דבר האסור מדברי סופרים אין איסור לפי סברא זו ליתנו לו שיעשה לו אלא כשנותנו לו בקביעות תדיר שיש לחוש שמא יתרגל התינוק ויסרך בעשיית דבר זה ויבא לעשותו אף כשיגדיל, אבל כשנותנו לו באקראי בעלמא אין לחוש לכך רק שיהא בענין שאין בו איסור מה שעושה בשבילו כמ"ש בסי' של"ד כגון לצורך מצוה.

"לפיכך מותר להטעים לתינוק שהגיע לחינוך מכוס של קידוש שמקדשין בבית הכנסת אף על פי שהתינוק אינו צריך כלל לטעימה זו ויכול הוא להמתין מלטעום עד שישמע הקידוש שבמקום סעודה בבית אביו המחנכו לזה אנפ"כ כיון שאיסור הטעימה קודם הקידוש הוא מדברי סופרים ויש לנו צורך בטעימה זו ואין לאסרה אלא משום שמא יסרך בה התינוק וזה אין לחוש בקידוש שבבית הכנסת שאין מטעימים להתינוקות בקביעות בכל שבת ושבת שלפנימים יש אורחים השובתים ואוכלים בחדרי בית הכנסת ושומעים הקידוש משם ואז אין צריך כלל להטעים לתינוקות כמו שנתבאר בסי' רס"ט."

חינוך לבית דין, אלא לאב בלבד (ב"י).
נראה שהשו"ע פסק בעקביות כרמב"ם, והרמ"א הביא שתי דעות, דעה אחת המחמירה, המחייבת את בית דין להפרישו משהגיע לחינוך. ודעה שניה המקילה ופוטרת מהפרשה הן את בית דין והן את האב ומחייבת את האב בחינוך בלבד.

ועולה שאין שום היתר להדריך קטן לעשות איסור אפילו איסור מדרבנן. אמנם אם הוא עושה מעצמו, לפי דעת השו"ע והרמ"א בשיטה המחמירה צריך להפרישו, ולפי השיטה המקילה אי"צ להפרישו אבל אסור להורות לו או להדריך אותו.

ד. ועפ"י פסיקה זו כתב בביאור הלכה (סי' שמג): "מד"ס וכן וכ" — ודעת הרשב"א והר"ן דאם התינוק צריך לכך מותר אפילו לספות לו בידיים דבר שהוא אסור מדרבנן אך המחבר סתם לדינא כדעת החולקים עליהם ואוסרים בכל גווני. וכתב בתשובת רבינו עקיבא איגר ע"ד טלטול הספרים לבהכ"נ במקום שאין עירוב ע"י תינוק אי יש לסמוך בזה על הרשב"א דאיסור דרבנן ספינ ליה בידיים והשיב דזה אינו דהא הר"ן כתב בפרק כ"כ להדיא דאף להרשב"א ספינ ליה רק לצרכו ולא לצרכנו ואדרבה מחינן בידיים, ויש תקנה ליתן להתינוק חומש וסידור שישא לבהכ"נ לצורך עצמו להתפלל ולשמוע קריאת התורה וממילא יצטרף הגדול עמו להתפלל יחד."

ואולם אף שהמשנ"ב לא הזכיר שום היתר להשתמש בקטן לעשית איסור לצורך גדול הנה אחד מגדולי הפוסקים העלה אפשרות זו.

ה. בשולחן ערוך הרב (הגר"ז, או"ח סי' שמג סי"ח) כתב: "ויש אומרים שכל שהוא לצרכו של תינוק כגון אכילה ושתיה לא גזרו בו

חבל נחלתו

המטלטלים ע"י קטן שהגיע לחינוך ספרים ומטלטלין מחמת שאולי העירוב מתוקן ולעתים המטלטלין נצרכים מאד לצורך השבת.

מסקנה

אם העלאת מפסק וכד' אינה כרוכה באיסור תורה (כגון הדלקת מנורת להט שהיא גחלת של מתכת), כגון בפלטה חשמלית¹ או מקרר או מאוורר מותר בשעת הדחק לחבר את החשמל ע"י קטן שהגיע לחינוך, ובלבד שלא ישתמשו בכך בקביעות. ועדיף שיהיה בכך צורך אף לקטן עצמו.

וכן פסק המאירי ביבמות כרשב"א שבאיסור דרבנן מותר אף לספות לו בידים וממילא מותר להדריכו.

ושמעתי מפי מורה הוראה שסומכים על כך בשעת הצורך ובשעת הדחק ובלבד שישמרו על ההגבלות שהגר"ז הציב והן: באיסור דרבנן בלבד ורק באופן אקראי.

ובאשל אברהם (בוצ"ץ, סי' שמג) מספר שהתיר להורות לתינוק שהגיע לחינוך לכבות שריפה בידים ביום כיפור מאחר שיכול להגיע לידי פק"נ ולעתים אף גדולים מחללים שבת מחמת פק"נ לכבות שריפה. ואין חשש לחינוך כיון שיגדל ויברר ידע שכיבה לצורך פק"נ. ולפי"ז מלמד זכות על

סימן י

חיוב בדיקה, ביטול ומכירת חמץ ידוע במכולות

שאלה

ע"ב: "ענין ביטול חמץ זה שהזכירו בגמרא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה, ודאי לא למעט בדיקה בלבד אמרו, **אלא אפי' חמץ ידוע ונראה לפנינו נמי סגי ליה בביטול**, כדאמרינן (ו', ב') במוצא גלוסקא יפיפיה ובתלמיד היושב לפני רבו ויש לו עיסה מגולגלת (ז', א'), ותנן נמי (מ"ט, א') ונזכר שיש לו חמץ (נמי לפניו) וביטלו אינו עובר עליו". מתבאר כי כדי שלא לעבור באיסורי חמץ מן התורה די בביטול בלבד, והבדיקה והביעור הם מדרבנן, ולכן לעתים חז"ל לא חייבוהו בביעור. וכן כתב המגיד משנה (הל'

מה צריכים אנשי גוש קטיף לעשות עם חמץ שיש במכולות כאשר המכולות נמצאות במגרשים של חברות שאין להם גישה אליהן? האם יש הבדל בין מי שיודע בודאות שיש לו חמץ במכולה לבין מי שמסופק? מה דינם של כל הכלים שלא נוקו לפסח כגון: תנור או מקרר וכו' שנמצאים במכולה?

תשובה

א. כתב הרמב"ן בריש מסכת פסחים (ד)

1. הערת הרה"ג אביגדר נבנצל רב העיר העתיקה — ירושלים: האם אין שם גחלת של מתכת? תשובת המחבר: גוף חימום בפלטה של שבת אינו זוהר ומתאדם, ונקטתי כסוברים שאם אינו מתאדם זוהר אף לסוברים שיש בגחלת של מתכת הבערה (עפ"י שיטת הרמב"ם הל' שבת פ"ב ה"א) כל זמן שחוממה לחום שאינו כה גבוה האיסור בכך הוא רק מדרבנן.